

2010:76

Stoby kyrka - ändringar av inredning

Antikvarisk kontroll, 2009

Heikki Ranta

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2010:76

Stoby kyrka

- ändringar av inredning

Antikvarisk kontroll, 2009
Stoby socken, 1121
Hässleholms kommun
Skåne län

Heikki Ranta

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tfn 044-13 58 00 vx, Fax 044-21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tfn 046-15 97 80 vx, Fax 046-15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2010 Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2010:76
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Stoby kyrka, sedd från sydväst
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

STOBY KYRKA - ÄNDRINGAR AV INREDNING

Innehåll

Sammanfattning	5
Administrativa föreskrifter	5
Byggnadshistoria med relevans för ärendet	6
Utförda åtgärder	8
Bänkinredning	8
Golv	8
Belysning	9
Avvikelser från tillstånds- och arbetshandlingarna	9
Kulturhistorisk bedömning av utförda arbeten	10
Övriga handlingar med relevans för ärendet	11

Skånekartan med Hässleholms kommun och Stoby socken markerade.

Stoby socken med kyrkan markerad.

Sammanfattning

Stoby kyrka genomgick ändringar av inredning under våren 2009. Dessa innebar dels borttagning av två främsta bänkrader i långhuset och komplettering av korpartiets golv, dels förbättring av belysning i långhusets främre del. Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne anlätades som antikvarisk kontrollant vid dessa ändringsarbeten.

Administrativa föreskrifter

Objekt	Stoby kyrka
Socken	Stoby socken, 1121
Kommun	Hässleholms kommun, Skåne län
Regionmuseets diarienummer	K12.30-271-08, 1121 (avser borttagning av två bänkrader i Stoby kyrka) K12.30-497-08, 1121 (avser kompletterade belysning i Stoby kyrka)
Tillståndsansökan/arbetshandlingar	2008-05-21, Stoby församling (bänkar) 2008-09-01, Stoby församling, Öhrns Ingeniörsbyrå i Hässleholm AB/Lars Andersson (belysning)
Länsstyrelsens i Skåne län beslut	2008-08-12, dnr 433-18067-08 (bänkar) 2008-12-10, dnr 433-87926-08 (belysning)
Byggherre/beställare	Stoby församling
Konsult	Öhrns Ingeniörsbyrå i Hässleholm AB (belysning)
Entreprenör	Göinge Bygg & Fastighets AB, målare Finn Karlsen (bänkar) Levins Elektriska AB (belysning)
Antikvarisk kontroll	Regionmuseet Kristianstad/ Landsantikvarien i Skåne/ Heikki Ranta
Byggnadstid	februari – mars 2009
Slutbesiktning	2009-03-31

Bild till vänster: Kor och altare i Stoby kyrka med kalkmålningar framtagna och konserverade vid olika tillfällen under 1900-talet.

Bild nedan: Begravningsvapen på långhusets södra vägg flankeras av två fragmentariska gavelstycken från 1500-1700-talet.

Byggnadshistoria med relevans för ärendet

Stoby kyrka uppfördes ursprungligen på 1100-1200-talet som romansk, enkel kyrkobyggnad bestående av långhus, kor och absid. Tornet byggdes möjligen samtidigt, möjligen något senare på 1200-talet. Under de följande århundradena har kyrkan byggts om och till – dock står koret, den halvrunda absiden och långhuset kvar ännu idag.

Vid restaureringen 1908-1909 upptäcktes och framtogs korvalvens kalkmålningar av kyrkomålare Gottfrid Pettersson. De konserverades och rengjordes av Osvald Oswald 1940. 1953-1954 framtogs absidens kalkmålning från 1200-talets början samt målningar i den norra kormuren – denna gång av konservator Hans Erlandsson. Konservator Våga Lindell-Andersson rengjorde och konserverade målningarna 1990-1992.

1909 byggdes långhusets nuvarande innertak med de synliga, dekorerade takstolarna enligt ritningar av domkyrkoarkitekten i Lund Theodor Wåhlin. Wåhlin ledde även renoveringsarbeten 1932 då nytt värmesystem med centralvärme installerades i kyrkan – denna installation har lämnat spår i Stoby kyrkas bänkinredning då dess barriär mot södra långhusväggen öppnades framför elementen.

Bilder ovan: Gavelstycket längst fram på norra bänkekvarteret (till vänster) och på södra kvarteret (till höger).

Arkitekt Torsten Leon-Nilsson ansvarade för programmet för en omfattande inre restaurering av Stoby kyrka 1984-1986. Bland annat förnyades då golvet i koret och i långhusets främre delar. Äldre bänkgavlar placerades vid de främsta bänkraderna och gavelfragment från 1500- och 1700-talen hänges upp på långhusets södra vägg jämte begravningsvapnet över C Cederfeldt († 1724). Dagens färgsättning i kyrkorummet härstammar från denna restaurering.

För att frigöra utrymme i långhusets främre delar – dels för att öka tillgängligheten mellan koret, altaret och nykyrkan, dels för att skapa bättre och mer flexibla förutsättningar till omväxlande gudstjänstliv – ansökte Stoby församling i maj 2008 om tillstånd att ta bort bänkinredningens två främsta rader i långhuset. Vidare ansökte församlingen i december 2008 om tillstånd att komplettera belysningen i långhusets främre delar för att förbättra ljussättningen i koret och långhuset. Länsstyrelsen i Skåne län biföll ansökan i båda fall och ändringar av inredningen i Stoby kyrka genomfördes i februari – mars 2009.

Utförda åtgärder

Bänkinredning

De två främsta bänkraderna på ömse sidor mittgången i långhuset i Stoby kyrka nedmonterades. Främre bänkdörrar med gavelstycken inklusive beslagen flyttades bakåt och återinstallerades. Även framstycket, skärmen, i bänkkvarteren återinstallerades på motsvarande platser i de reducerade kvarteren.

Snickeriarbeten utfördes varsamt och ingreppen begränsades till de ytterst nödvändiga. Försiktiga lagningsmålningar genomfördes med linoljefärg som målaren Finn Karlsen rev i befintliga kulörer.

De borttagna bänkarna förvaras i församlingens förvar i ett brygghus invid Stoby kyrka.

Golv

Trägolvet under de borttagna bänkraderna nedrevs. Under golven framkom sekundära betongplattor och under det norra kvarteret även en kulvert för el- och värmeledningar. Den öppna kulverten täcktes nu med en skiva och en armerad betongplatta. Golvytorna grundades med kalkcementbruk varpå nytt tegelgolv lades.

De nya handslagna tegelplattorna levererades av Stiltje i Simrishamn. De sågades för att anpassas till storleken av plattorna i befintligt tegelgolv på mittgångens ömse sidor – golvet med de kvadratiska tegelplattorna härstammar från restaureringen 1984-1986. Plattorna oljades in med pigmenterad linolja för att nå en färgnyans så nära befintlig som möjligt.

Bilder visar norra bänkkvarteret innan (till vänster) och efter borttagandet av de två främsta bänkraderna. Lägg märke till läktarpelaren som hamnat framför bänkkvarteret. Den fria golvytan framför bänkarna har blivit större och tillgängligheten till nykyrkan förbättrats.

Belysning

Kompletterande belysning monterades i långhusets tak på båda takfallen invid den fjärde takstolen räknat från öst. Fyra grafitgrå spotlights (Graffiti M, Thorn) sitter på en skena på takets södra och norra fall. Kablar drogs osynligt på vinden. Skenorna målades in med bakgrundens kulör för att minska störande estetiska effekter av moderna installationer.

Avvikelser från tillstånds- och arbetshandlingarna

I samråd med antikvarien beslutades att elementet på långhusets södra vägg närmast predikstolen skulle täckas med ett enkelt trägaller som monteras reversibelt på befintliga fönster- och gavelbrädor och målas in med samma kulör som fönsterbrädan. Detta gjordes för att gömma elementet som efter borttagning av bänkrader blev synligt. Avvikelsen är en smärre förändring som antikvarien godkände med motivering att den inte äventyrar kyrkorummets kulturhistoriska värden.

Bild till vänster: Spotlights på skenor i taket som härstammar från restaureringen 1908-1908.

Bild nedan: Södra bänkkvarteret efter borttagning av bänkrader. Gallret framför elementet syns bakom stolarna. Under stolen till vänster kan man skönja skarven mellan nylagt tegelgolv och golvet från 1984-1986.

Kulturhistorisk bedömning av utförda arbeten

De utförda arbetena har skett med god omsorg om Stoby kyrkas kulturhistoriska värden och i enlighet med de av Länsstyrelsen i Skåne län godkända handlingarna. Antikvarisk kontrollant har deltagit i alla skeden av det genomförda ändringsprojektet. Resultatet av ändringsarbeten är tillfredsställande ur antikvarisk och kulturhistorisk synvinkel. Ändringarna av inredningen i Stoby kyrka bidrar till ökad användning av kyrkan och på det sättet påverkas byggnadens kulturvärden på ett positivt sätt.

Bild nedan: Södra bänkkvarter ändras. Lägg märke till den sekundära betongplattan under bänkkvarteret – detta härstammar förmodligen från restaureringen 1932 då kyrkan fick ny värmeledning. Elementet i bakgrunden gömdes senare bakom ett reversibelt trügaller och golvet täcktes med tegelplattor lika befintliga på ytan till vänster om fönstret.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

2008-05-21	Ansökan om tillstånd avseende borttagning av bänkrader. Stoby församling
2008-08-12	<i>Borttagning av två bänkrader i Stoby kyrka, Stoby socken, Hässleholms kommun.</i> Beslut, Länsstyrelsen i Skåne län
2008-12-01	Ansökan om tillstånd avseende utökad belysning i Stoby kyrka. Stoby församling, Öhrns Ingenjörbyrå i Hässleholm AB
2008-12-10	<i>Kompletterande belysning i Stoby kyrka, Stoby socken, Hässleholms kommun.</i> Beslut, Länsstyrelsen i Skåne län
2009-03-31	<i>Slutbesiktning angående bänkflytt och belysning den 31/3 2009.</i> Protokoll, Stoby församling

Kristianstad, den 29 december 2010

Heikki Ranta

Bild nedan: Stoby kyrkas långhus västerut efter ändringar av bänkkvarteren. Ytan framför bänkkvarteren ger möjligheter till flexibel användning av kyrkorummet.

Regionmuseets rapportserie 2009

Kulturmiljö

1. Vä 2:107, Vä sn, FU, Anders Edring, 2009
2. Villa Petterssons trädgård – en restaurering, Svalöv sn, AK, Anna Rabow, 2008
3. Marsvinsholms slott – renovering av balustrader, Balkåkra sn, AK, Kristina Nilén, 2008
4. Gravfältet i Färlöv, Färlövs sn, FU + UN, Tony Björk, 1995 – 2005
5. Glimmebodagården – taktäckning, Brösarps sn, AK, Emelie Petersson, 2009
6. Gylstorp. Medeltida odlingslämningar i Visseltofta sn, FU, Tony Björk & Brita Tronde, 2009
7. Väsby kyrka. Bland taklagare och takläggare, Väsby sn, AK, Petter Jansson, 2009
8. Odysse längs Skånes kuster. Kust och Historia i Skåne. Bertil Helgesson, 2010
9. Övedskloster – restaurering av terrassmuren, Öved sn, AK, Kristina Nilén, 2007-2008
10. Stångby kyrka – utvändig renovering, Stångby sn, AK, Cecilia Pantzar & Kristina Nilén, 2005-2006
11. Kristianstads station – antikvarisk förundersökning, Kristianstad, AF, Emelie Petersson & Heikki Ranta, 2010
12. Allhelgonakyrkan i Lund – utvändig restaurering etapp I, Lunds socken, AK/AM, Petter Jansson, 2009
13. Hotade arter och byggnader –tips och råd vid byggnadsvård. PJ, Nils-Otto Nilsson & Åsa Jakobsson, 2009-2010
14. Människan och landskapet –Metodutveckling, etnobiologi för kulturmiljövård. PJ, Åsa Jakobsson, Anki Karlsson & Cissela Olsson, 2010
15. Vrams Gunnarstorps slott – utvändiga arbeten, Bjuvs sn, AK, Emelie Petersson, 2009
16. Ballingstorpsgården, Kviinge sn, AK, Emelie Petersson, 2010
17. Renovering av stenvalvsbro vid Öveds kloster, Öved sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
18. Mörarps kyrka – invändig renovering och konservering, Mörarps sn, AK, Lotta Eriksson, 2010
19. Tullstorpsåprojektet, Trelleborgs kn, KA, Bertil Helgesson & Cissela Olsson, 2010
20. Örmanäs – arbeten 2009 – 2010, Örkened sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
21. Örtofta slott vid Bråån – kulturhistorisk utredning i samband med våtmarksprojekt, Örtofta sn, Kristina Nilén, 2010
22. Övedsklosters alléer. Öveds sn, PJ, Patrik Olsson, 2010
23. Sporrakulla gård 2010 – tak- och timmerarbeten, Glimåkra sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
24. Gamla begravningsplatsen i Kristianstad, Kristianstad sn, DK, Lotta Eriksson, 2010
25. Tomelilla Byagård – takarbeten 2010, Tomelilla sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
26. Tomelilla Byagård – fasadarbeten 2010, Tomelilla sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
27. Silversmedjan Kv Vapenbrodern 8, Kristianstad, Kristianstads sn, AK Katarina Olsson, 2008
28. Fjälstorps småskola – ommålning av fasad, AM, Helene Stalin Åkesson, 2010
29. Bälteberga Korsvirkeshuset – utvändig renovering, Ottarps sn, AK, Kristina Nilén, 2008-2009
30. Ilstorps kyrka – fönsterarbeten, Ilstorps sn, AK, Lotta Eriksson, 2009 – 2010
31. Heliga Trefaldighetskyrkan – tillbyggnad och invändig ombyggnad, Kristianstad sn, AM, Lotta Eriksson, 2009 – 2010
32. Norra Mellby kyrka – renovering av vapenhusets tak, Norra Mellby sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
33. Lunds domkyrka – ändring av västportalens trappa, Lund, AM, Heikki Ranta, 2010
34. Övedskloster – förändringar vid trädgårdskanalen, Öveds sn, AK, Kristina Nilén & Lars Salminen, 2009-2010
35. Östra Karup kyrkogård, Östra karup sn, DK, Lotta Eriksson, 2010
36. Blåherre mölla – en kvarnmiljö för möten mellan då och nu, Maglehems sn, BMU, Ingela Blomén, Helen Carlsson & Helene Stalin Åkesson, 2009 – 2010
37. Mejeriet Skarhults gods – takrenovering, Skarhult sn, AM, Kristina Nilén, 2010
38. Saltkokningshuset - utvändig ommålning, Karlskrona, AM, Emelie Petersson, 2010
39. Glimmebodagården, Brösarps sn, AM, Emelie Petersson, 2010
40. Smedtorpet, Hässleholm sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
41. Tobaksmonopolet 2010 – fasadrenovering, Fjälkinge sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
42. Ballingstorps trädgårdar, Kviinge sn, DK, Cissela Olsson, Emelie Petersson & Brita Tronde, 2010
43. Södra Mellby mölla – tre vingor och en vingbalk, Södra Mellby sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2008-2010
44. Bondrumsgården 2010, Fågeltofta sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
45. Torsebro krutbruk 2010 – murnings- och snickeriarbeten, Färlöv sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
46. Ekestad folkskolepark – arbeten i fyllecellerna, Österslöv sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
47. Övraby mölla – utvändig renovering samt lyft och lagning av kuggkrans, Övraby sn, AM, Ingela Blomén, 2010

48. Scan i Ängelholm – där svenskt fläsk blev brittiskt bacon och Ystadkorven kryddades med känsla, Ängelholms sn, BD, Helene Stalin Åkesson med bidrag av Ingela Blomén och Anna Rabow, 2010
49. Parkeringsplats Uppåkra, FU, Catherine Svensson, 2003
50. Johannishus slott – utvändig renovering, AM, Emelie Petersson, 2010
51. Västra Strö kyrka – utvändig renovering, Västra Strö sn, AK, Helen Carlsson (med bidrag av Maria Sträng), 2008
52. Paviljongen, Åhus museum, FU & MD, Johan Dahmén, 2009
53. Baptistkapellet i Oppmanna – timmerarbeten på pastorsbostaden, Oppmanna sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
54. Vad som trots allt försvinner – ett forskningsprojekt om dokumentation och värdering av svårbevarat kulturarv, PJ, Helene Stalin Åkesson, 2008-2010
55. Ryttmästarebostället – flygelbyggnad, Gärds Köpinge sn, AM, Heikki Ranta, 2009
56. Utvändig restaurering och svampsanering av Fränninge kyrka, Fränninge sn, AK, Mia Jungskär och Heikki Ranta, 2008-2009
57. Fjärestads kyrka – renovering av tornet, Fjärestads socken, AM, Heikki Ranta, 2009
58. Brösarps station – omläggning av tak, Maglehems sn, AM, Emelie Petersson 2010
59. Aosehus återigen, fjärde året på borgen, Åhus sn, UN, Helén Lilja m.fl, 2010
60. Vattenmöllan – restaurering av möllarebostadens östra fasad, Brunnby sn, AM, Maria Sträng, 2010
61. Bosjöklosters kyrka – utvändig renovering, AK, Petter Jansson, Kerstin Börjesson 2009
62. Ingeborrarpsgården – taktäckning, Rya socken, AM, Emelie Petersson, 2010
63. Jöns Jonsgården – utvändiga arbeten, Kattarps socken, AM, Emelie Petersson, 2010
64. Bosarps kyrka – utvändig renovering, Bosarps socken, AM, Helen Carlsson, Petter Jansson, Ingela Blomén, 2009
65. Strövelstorps kyrka- takomläggning, Strövelstorp sn, AM, Petter Jansson 2009-2010
66. Norra Vrams prästgård – yttre målningsarbeten, Norra Vrams sn, AM, Ingela Blomén, 2010
67. Skromberga skyltprogram – att sätta in ett byggnadsminne i sitt sammanhang, Ekeby sn, PJ, Helene Stalin Åkesson, 2010
68. Det skånska gruvbältet I – ett kopplat grepp om gruvnäring och keramisk industri, PJ, Helene Stalin Åkesson, 2010
69. Igelösa kyrka – utvändig renovering, Igelösa sn, AM, Helen Carlsson, Petter Jansson, Ingela Blomén, 2009
70. Östraby kyrka – invändiga restaureringsarbeten, Östraby sn, AM, Petter Jansson och Maria Sträng, 2010
71. Lillöhus – dokumentation av invändig trappa, Norra Åsum sn, MD, Kristina Nilén och Jimmy Juhlin Alftberg, 2001
72. Porttornet Hovdala slott, Brönnestad sn, BAD, Jimmy Juhlin Alftberg och Kristina Nilén, 2010
73. Reslövs kyrka – renovering av tornspiran, AK, Petter Jansson och Kerstin Börjesson 2009-2010
74. Öradekaren, Ravlunda socken, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
75. Lomma kyrka – byte av orgel, Lomma sn, AM, Heikki Ranta, 2009-2010
76. Stoby kyrka – ändringar av inredning, Stoby sn, AK, Heikki Ranta, 2009

<p>Förkortningar: AF- antikvarisk förundersökning AK- antikvarisk kontroll AM- antikvarisk medverkan AU- arkeologisk utredning DK- dokumentation, övrigt FU- arkeologisk förundersökning KA- kulturhistorisk analys MD- murverksdokumentation OU- osteologisk undersökning PJ- projektrapport VP- vårdplan UN- arkeologisk undersökning BD- byggnadsdokumentation BAD- byggn-ark-dokumentation BMU- byggnadsminnesutredning</p>
--

